

kättesaadavusega. Samuti oldi kriitilised värske, töötlemata ja pakendamata liha ning kala valiku suhtes.

Ka keskkonناسäästlikest, eeskätt mahetoodetest olid tarbijad varmad rääkima, kuid hinnangud lähtusid kontekstist, milles ökotooted käsitletakse eksklusiivse, mitte igapäevakaubana. Ometi teadsid paljud tarbijad nimetada populaarseid ökototeid, mida nad hea meelele ostaksid just jaepoest, spetsiaalsesse väikepoodi siirdumata. Ögla-se kaubanduse tooteid teadsid tarbijad veel vähem nimetada.

Ka hinnangud toodetele, mida kauplused võiksid nimistust vältida, olid ootuspärased – Eesti inimesed sooviksid lehtidel näha vähem GMO-tooteid ja E-aine rikkaid kaupu. Kuigi olulisusjärjestuselt tagaplaanil, on tarbijate jaoks vä-

ga emotsionaalsed teemad ka lapstöö-jõu kasutamine ja vastandlikke reaage-ringuid esilekutsuv loomestimine.

Pakendiküsimus jaotab tarbijad kahte leeri

Väga oluliseks ja emotsionaalseks turundusteemaks on tarbijatele pakendamise küsimused. 68% tarbijaist leiab, et neile meeldiks, kui salatitelt või kassa teenindaja küsiks neilt pakendamiseviisi kohta arvamust. Täiendava pakendamise pooldajate ja vastaste jagunemise kohta pole meil kahjuks andmeid. Liigpakendamise vastasus on tarbijate seas siiski tunduvalt kriitiline seisukoht ning selle toetajatele meeldiks, kui kauplus juhiks visuaal-moel tarbijate tähelepanu pakendamise vähendamise võimalustele.

Vähemolulisteks teemadeks osutusid

tarbijatele poodide töötajate rahulolu ja väärtustatus, mida hinnati üldjuhul madalalt (eranditega elitaarsemate brändide kasuks). Kuigi tarbijad avaldasid arvamust, et ka kaupluse enda sisemine sotsiaalne ja keskkondlik hoolimine (näiteks jäätmete sorteerimine, vee ja energia säästmine) on väga oluline, eriti eeskujulise aspektist, on seda tarbijatel raske kontrollida, mistõttu turundussõnumina oleks see veel nõrk.

Ligi 60% tarbijaist leiab, et jaekauplus võiks tegeleda heategevusega kas otse või kaudselt, valitud toodete müügi pealt abivajajatele annetades. Oluliseks peeti paljusid valdkondi, kuid enim nimetati lapsi/noori, lastekodusid ning kodutuid.

Praeguses majanduslanguses otsitakse innovatsiooni, mis tõstaks ettevõtete konkurentsieelist. Tihedas konkurentsias- ja

kaubanduses on seni väga vähe kasutatud sotsiaalse vastutuse arendamise võimalusi. Et jaekaupluste eristumine sotsiaalse missiooni aspektist on veel väga nõrk, on just säästva jaekaubanduse süsteemne arendamine väga oluline võimalus uuenduslikkuseks. Seda toetas hästi tarbijate profiil - jaekaupluste olulisim sihtgrupp on säästva ja hooliva jaekaubanduse arendamisest ka kõige rohkem huvitatud. Praegu on tajutud lõhe tarbijate meelisteemade (tervislik, naturaalne ja kohalik toit) ideaalse ja reaalse olukorra vahel väga suur.

Säästva jaekaubanduse teemalise seminarina "Säästev jaekaubandus - käega katsutav või kauge unistus?" materjalide ja uuringuga on võimalik tutvuda lehel www.roheline24.ee. Ürituse toimumist toetas Vabaihenduste fond. **O**

Enda Pärisma, enda@roheline.ee

graafia valdkonda. Osaliselt tiris mind tema arutelule huvi fotograafia vastu, sest arutelu toimus galeriis, kus oli üleval ka Jörnmarki fotonäitus. Näitusel oli ka muide pilte Eestist. Fotonäitus oli osa tema projektist „Deserted Places“ (mahajäetud kohad), mis sai lähteinspiraatsiooni Rootsist. Jörnmark leidis nimelt, et keset linnu asuvad sagedi üsna mahajäetud alad, olgu siis tööstus- või elumalad. Kunagised kesklinna- ja piirkonnad on elanikest tühjaks jäänud, sest inimesed on kolunud linna äärde uuselamutesse. Keslinna jäävad tihti vaid üksikud vanainimesed ning üürnikud. Et elanikkond liigub mujale, liiguvad nendega kaasa ka ärid, ettevõtted ja riigiasutused, mistõttu kesklinnad hakkavad geostuma. Sellist tendentsi kohtab maailmas olgu laialt ja paraku on ka Eestis seda juba kohati näha. Jörnmark asus selliseid mahajäetud alasid pildistama. Praeguseks on tal pildistamisest välja kasvanud suur projekt, mille visuaalseid tulemusi saab ka netist vaadata (kiika kindlasti: <http://www.jornmark.se/>).

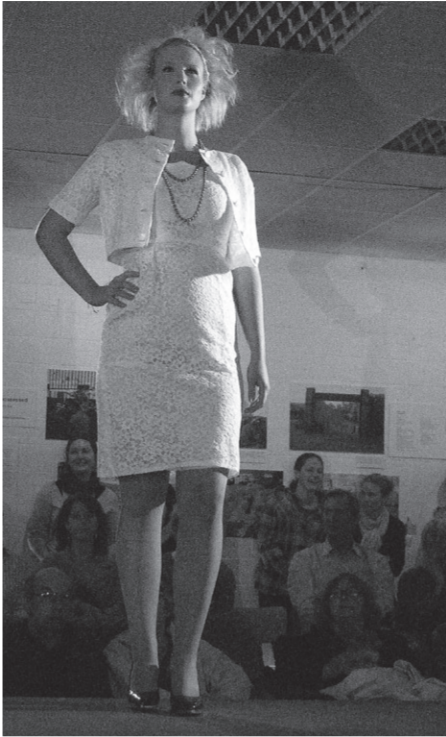
Kuidas Jörnmark Eestit iseloomustas?

Kummaline oligi kuulata, kuidas meie nõ ussünd paistab kõrvaltvaatajale. Peamist ohtu kogu Baltikumil olukorrale nägi Jörnmark sarnaselt Eesti inimgograafidele liiga kiires ja korratamata arendussüsteemi mõju toetab ka tarbija, kes on nõus ostima odavamalt ja tihti seejuures ebakvaliteetsemat kaupa, selmet osta vähem, aga kvaliteetsemat ja kohalikku kaupa. Sotsiaalfoorumil jäi kõlama seisu-koht, et toidusõltumatuse arendamiseks on vaja tarbijat harida. Kuigi tarbija on hinnatundlik, peaks talle selgitama, et kohalikku kaupa tarbides toetab ta kohalikku majandust, mis tagab talle seeläbi rohkem sotsiaalseid hüvesid ja rohkem palka. Toidujulgeolek on kahtlemata suur ja problemaatiline väljakutse avatud majandusruumile ja projektsionismikartlikele. Üldiselt olid toiduteemad lõputud - paarist tunnist jäi teema aruteluks väheks. Jutud jäid õhku ja lõpp oli üsna sunduslik.

Mainisid ka sotsiaalsed disainid?

Võib-olla kõige sügavam mulje jätkiski mulle sotsiaalse disaini vestlusring. Kuigi algse kirjelduse järgi tundus see tulevat üsna moeekseks üritus, olid lähenemised tegelikult oluliselt laiahaardelisemad. Osalejate ring oli aukartustäratav, ettekandeid oli viiel esinejal. Ka moeharidusega inimesed jätsid vestluse käigus kõrvale kunsti- ja majandusfookuse ning lähenesid moeteemale läbi sotsiaalse prisma. Arutelud viisid järelduseni, et iga uue toote või ka teenuse disainimisel tuleb juba disaineril lähendada keskkonna ja sotsiaalse eesmärkide väärustamisest.

Teenuste disain on Eesti üldsuse suhteliselt võõras mõiste. Sisuliselt tähendab see seda, et ka teenused tuleb tarbijale mugavaks disainida. Tootedi-

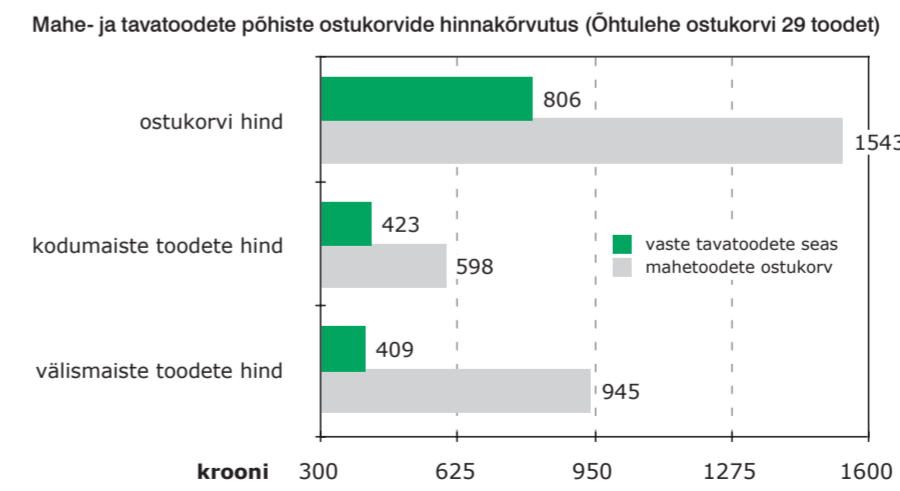
Mahetooted jõuavad visalt eestlaste toidulauale

Veebruaris viis Eesti Rohelise Liikumise vabatahtlik ja vahetusüliõpilane Saksamaalt Anna-Theresa Leitenberger läbi Öhtulehe ostukorvi hinnaanalüüsi. Analüüsis kõrvutati tavatooteid? mahetoodetega. Tulemused näitasid, et kui inime-ne püüaks osta tavaliste toodete asemel mahekaupa ja hoida oma kulutused samal ajal minimaalsed, tuleks mahe ostukorvi siiski umbes 90% võrra kallim. Või kuidas võtta, saab ehk hoopis öelda, et tavatooded on mahetoost odavam hüvitamatat jäetud negatiivse keskkonnamoju arvelt.

Kui Öhtulehe ostukorvi on tavatoodetest võimalik kokku panna üsna lihtne – tuleb külastada vaid ühte ostukohta, siis mahetoodetega täidetud ostukorvi kõrgemale hinnale lisandub veel täiendava aja- ja transpordikulu. Mahetoiduga täidetud ostukorvi kokkupanemiseks tuli külastada kaheksat erinevat ostuvõimalust, nii turgu kui ökokauplust, talunike eripakkumisi ja jaekauplust.

Tavatoodetele ei leia sageli mahedat vastust

Et mahetooted ei olnud võimalik leida täieliku ostunimekirja ulatuses, tuli seda mõlema ostukorvi versiooni puhul lühendada 36lt tootelt 30le. Ostunimekirjast jäi välja muudugi ka pudelive-

² Tavatoodete ostukorv täideti Selveri kaupluses, mahetoodete ostukorv kõiki ostuvõimalusi kasutades. Kõrvutusse püüti valida sarnase kaalu ja mahuga tooted, erinevate mahtude puhul korrigeeriti hindu keskmise kilohinna järgi. Sarnaste mahetoodete seas (näiteks erinevad kohupiimad) valiti ostukorvi soodsaima hinnaga toode, sarnaste tavatoodete puhul valiti keskmise hinnaga toode. Kui sarnaseid tavatoteid oli paarisarv, valiti korvi kahe keskmise hinna seast odavam. Tavatoodete puhul ei valitud kõige odavamaid tooteid kaalutlusel, et tarbija reeglina umbusaldab neid, eeldades, et kvaliteedi omadused peegelduvad hinnas.

Kohtumispaik - Euroopa Sotsiaalfoorum¹

Intervjuu Eesti Rohelise Liikumise rohelise toote kampania juhi Enda Pärismaga

Koimetunnine sotsiaalfoorumit paraad saabub Malmö staadionile, järgneb poole ööni kestev pidu.

Osalesid septembris Euroopa Sotsiaalfoorumil Malmös. Mida sotsiaalfoorum endast kujutab?

Sotsiaalfoorum on ühiskonnale pühendunud organisatsioonide kogunemisukoht, mille eesmärgiks on leida võimalusi tasakaalustatud arenguks erinevates eluvaldkondades, luua uusi kontakte ja arendada koostööd. Osalevad organisatsioonid ja üksikisikud on väga erinevatest valdkondadest: ametiühingud, naisõiguslased, rahuaktivistid, keskkonna- ja noorteorganisatsioonid, akadeemilised ühendused... Maa- ilma Sotsiaalfoorumeid on korraldatud 2001. aastast, Euroopa Sotsiaalfoorumid algasid aasta hiljem. Ürituse mastaapides annab animu osavõtjate arv – sedakorda 15000 inimest üle maailma, kes mahutasid end ära pisikesse Malmösse.

Sotsiaalfoorumit kolm päeva olid täidetud huvitavate seminaride, kohtumiste, näituste, filmide ja tiheda kultuuriprogrammiga, mis toimus Euroopa Kultuurifestivali egiidi all. Seminarid ja üritused toimusid paneelide kaupa, nii et ühe lõppedes oli võimalik rahulikult järgmisesse seminaripaika jalutada. Sotsiaalfoorumit toimus nimelt Malmö kolmes linnajaos, mis jäävad kesklinnast veidi eemale, kuid on omavahel hästi seotud. Liiklemine sai seal kiirel selgelski ja tihti sai jalgsi järgmise kohteta kiiremini kui bussiga. Et mõnedki huvitavad seminarid toimusid ühel ajal ja valikut teha oli päris raske, muutus lähem asukoht siiski vahel ostuvastaks. Üritused toimusid väga erinevates ruumides – pööningutel, keldrites, korralikes akadeemilistes saalides...

Lisaks ametlikule kavale toimus foorumil päris palju mitteametlikku. Tänavatel ja ürituste toimumiskohtade juu-

res, aga ka seminaridel üritasid osalejate tähelepanu haarata erinevate huvigruppide aktivistid. Nende eesmärgiks oli tutvustada oma probleemipunkte, levitada lendehti või saada kirjalikku toetust oma üritusele. Aktivistide tegevust oli näha, et nad uskusid väga tugevalt oma ideedesse ja olid tõsiselt mures oma kodukohas toimuva suhtes. Peab tunnustama, et vahel muutusid nad lausa ametlikku üritust segavaks. Õnneks olid need juhtumid siiski erandid.

Euroopa Sotsiaalfoorumit ei ole Eestis midagi kuuldud olnud. Palju sa seal eestlasi kohtasid?

Huvitav ongi, et eestlasi ma ei kohanud. Välja arvatud Elina Kivinukk Eesti Mittetulundusühenduste ja Sihtasutuste Liidust, kellega koos foorumile sõitsime. Aga me liikusime üsna erinevates kohtades, Elina tundis rohkem huvi näiteks naisõigusluse ja Lähis-Ida teemade vastu. Ka tema jäi hästi rahule.

Mille vastu sina foorumil ühiselt tundsid?

Sotsiaalfoorumit programmi töötasin enda jaoks juba kodus läbi. Kohale läksin üsna tihedalt äärmärgitult programmilehaga, kuigi igale poole ei lootnudki jõuda. Valisin teemasid, mis olid olulised Eesti Rohelisele Liikumisele või osutusid minu isiklikele huviteemadeks. Nii jäid sõelale mõned toidu-teemalised arutelud, sotsiaalse disaini, inimgograafia ja taaskasutuse seminarid, mõned muusikairitused ja muudugi staadionil toimunud ühispidu.

Toit on viimasel ajal üha aktuaalsem teema ka Eestis. Milliste küsimuste ümber keerles sotsiaalfoorumit arutelu?

¹ Enda Pärisma ja Elina Kivinukk EMSList külastasid Euroopa Sotsiaalfoorumit Euroopa Komisjoni toetusel.